

Bojan Matković
Slobodan Simović
Tomislav Rupčić

KOŠARKA - KAO JEDINI SADRŽAJ NASTAVE TJELESNE I ZDRAVSTVENE KULTURE U OSNOVNIM I SREDNJIM ŠKOLAMA, DA ILI NE?

1. UVOD

Povijest organizirane nastave Tjelesne i zdravstvene kulture na području Republike Hrvatske datira još iz davne 1797. godine, da bi se 1874. godine donio prvi zakon o školstvu pod nazivom: Zakon ob ustroju pučkih škola i preparandijah za pučko učiteljstvo u kraljevinah Hrvatskoj i Slavoniji. Tim zakonom uvedena je obvezna nastava Tjelesne i zdravstvene kulture u sve osnovne i učiteljske škole na području tadašnje Banske Hrvatske te se upravo ta godina uzima kao obljetnica uvođenja obvezne nastave Tjelesne i zdravstvene kulture u sve škole na području Republike Hrvatske.

Zašto obvezna nastava Tjelesne i zdravstvene kulture u osnovnim i srednjim školama?

Odgovor na to pitanje ne proizlazi samo iz zdravstvenih aspekata već i iz brojnih antropoloških, obrazovnih i odgojnih zadaća koje pruža Tjelesna i zdravstvena kultura. Izrazita dugovječnost Tjelesne i zdravstvene kulture kao obveznog dijela školskih programa jest činjenica koja sama po sebi ukazuje na neupitnu važnost te apsolutnu opravdanost ovog nastavnog predmeta u procesu odgoja i obrazovanja mladih.

Kako će u daljnjem tekstu ovog rada biti riječ o programu nastave Tjelesne i zdravstvene kulture koji bi se provodio kroz i putem primjene najrazličitijih sadržaja i oblika rada proizašlih iz košarkaške igre potrebno je ukratko prisjetiti se i njezinog nastanka. Poznato je da je košarkašku igru izumio dr. James Naismith još davne 1891. godine. Međutim, bitno je napomenuti da je upravo košarkaška igra nastala od strane učitelja tjelesnog odgoja sa svrhom nastanka nove sportske igre koja bi se mogla igrati u zimskim mjesecima u zamjeni s misnom i ekipnom gimnastikom kao oblikom tjelovježbe koju je YMCA* nudila svojim studentima tijekom zimskih mjeseci (Matković, Bo. i sur., 2010.).

---

* YMCA – Young Men’s Christian Association - Udruga mladih kršćana - Međunarodna trenerska škola u Springfieldu, Massachusetts, USA

2. PROBLEM

Osnovni problem ovog rada vrlo bi se jasno mogao izraziti kroz pretpostavku „*Bi li rezultati odgojno - obrazovnog procesa u nastavi Tjelesne i zdravstvene kulture u osnovnim i srednjim školama bili bolji ukoliko bi se nastava provodila aplikacijom jednog generalnog sadržaja – KOŠARKE, u svim njezinim sadržajima i oblicima, a u odnosu na sadašnji tradicionalni model njezina provođenja.*”

Ukoliko se ide u smjeru pozitivnog odgovora, dakle – DA! rezultati odgojno – obrazovnog procesa bili bi bolji, tada se postavlja pitanje: „*Na čemu se temelji takvo razmišljanje?*”

Kao jedan od argumenata za provođenje takvog oblika nastave svakako su i rezultati nedavno provedenog eksperimentalnog programa koji se temeljio na IZBORU jednog sadržaja (sporta, sportske aktivnosti, sportske igre) u nastavi Tjelesne i zdravstvene kulture.

Nadalje, argument koji svakako valja uvažiti, a specifičan je za užu sredinu, pri tome se misli na Republiku Hrvatsku, jest tzv. **STATUS** košarkaške igre na našim prostorima. Temeljna činjenica jest da osnovom mentaliteta i temperamenta, ljudi koji žive na ovim prostorima, iskazuju izrazitu preferenciju prema sportskim igrama i bavljenju istima. (Matković, Bo, 2009.). Košarka je pak sportska igra koja je izrazito prihvaćena na ovim prostorima i to upravo iz razloga što po svojim osnovnim obilježjima i karakteristikama i bez dublje analize „leži” ljudima koji ovdje žive – dinamika igre, kompetitivnost, naglašena mogućnost kreacije, i dr.

Tim osnovom može se s velikom sigurnošću pretpostaviti da će **KOŠARKA** kao **SADRŽAJ** nastave Tjelesne i zdravstvene kulture biti u potpunosti prihvaćena.

Pitanje koje u ovom trenutku logički slijedi jest da li **KOŠARKA** u svom izvornom obliku kao igra te svi sadržaji i oblici koji proizlaze iz nje može u potpunosti opravdati svoju aplikaciju, tj.

Može li se primjenom isključivo košarkaške igre, u najširem obliku, pozitivno kroz nastavu Tjelesne i zdravstvene kulture utjecati na pravilan i harmoničan razvoj mlade osobe.

Nažalost, znanstvenih argumenata za sada nema, ali široka teoretska razmatranja jasno ukazuju na izrazito pozitivan utjecaj sadržaja iz same košarkaške igre na čitav niz karakteristika, osobina, sposobnosti i znanja mladih. Promatrajući problem u svjetlu ciljeva i zadataka Tjelesne i zdravstvene kulture kao što su: razvijanje zdravstvene kulture učenika u svrhu očuvanja i unapređivanja vlastitog zdravlja i zdravlja okoline, stvaranje navika svakodnevnog vježbanja, stvaranje čvrstih navika zdravog načina življenja, pružanje mogućnosti stjecanja osnovnih znanja i vještina potrebnih za prilagodbu novim motoričkim aktivnostima, odnosno razvoj i unapređenje motoričkih sposobnosti djeteta u cjelini, osposobljavanje učenika za

slobodno i stvaralačko izražavanje kroz sportsku aktivnost, zadovoljenje potreba učenika za grupnom identifikacijom koja ubrzava proces socijalizacije, utjecaj na afirmaciju ličnosti u kolektivu, itd. (Findak, 2001.), onda se definitivno može zaključiti da košarkaška igra s obzirom na ono što pruža svakom djetetu koji u njoj sudjeluje zadovoljava sve potrebne ciljeve i zadaće propisane nastavnim planom i programom Tjelesne i zdravstvene kulture.

Košarka kao sportska igra, kroz njene sadržaje i oblike, izrazito je prihvatljiva učenicama i učenicima osnovnih i srednjih škola. Iz tog zajedno proizlazi da će učenici osnovnih i srednjih škola, a na osnovi mentaliteta i temperamenta naroda s ovih prostora, u odnosu tradicionalni program – program po izboru (košarka), birati uvijek košarku. S velikom vjerojatnošću za pretpostaviti je da će program koji je „po ukusu” učenika polučiti bolje rezultate od programa koji im je „nametnut”, što će u konačnici imati i utjecaj na stvaranje bolje „radne atmosfere” tijekom nastave Tjelesne i zdravstvene kulture (Knjaz, D., i sur., 2008.).

3. ZAKLJUČAK

Premise iznesene u poglavlju PROBLEM navedene taksativno jesu:

- da je košarka kao sportska igra, a kroz njene sadržaje i oblike, izrazito prihvatljiva učenicama i učenicima osnovnih i srednjih škola
- da su, na osnovi prihvatljivosti ove igre, a osnovom njezinih karakteristika, vrlo vjerojatni izrazito značajni pozitivni utjecaji na razvoj mladih u ukupnosti

Prethodno izneseno sumirano definitivno upućuje da bi trebalo u što skorijoj perspektivi planirati, a tamo gdje to dopuštaju materijalno – organizacijski uvjeti, već i danas, uvesti **KOŠARKU** u nastavu Tjelesne i zdravstvene kulture kao sadržaj prema **IZBORU** učenika u osnovnim i srednjim školama. Za pretpostaviti je da bi **SADRŽAJ** prema **IZBORU** učenika (**KOŠARKA**) osnovom afiniteta učenika unaprijedio efikasnost nastave, te vrlo vjerojatno utjecao na znatno smanjenje broja učenika i učenica koji se danas oslobađaju od nastave Tjelesne i zdravstvene kulture.

Iskustva drugih zemalja u našem okruženju, a i šire, upravo ukazuju i potvrđuju prirodnost činjenice da učenici i učenice ne samo što bolje prihvaćaju nastavu prema **IZBORU** nego je ona samom tom činjenicom i znatno efikasnija u ostvarenju svih onih **CILJEVA I ZADATAKA** koje je nastava Tjelesne i zdravstvene kulture na osnovi programa dužna ispuniti.

4. LITERATURA

1. Findak, V. (2001.). Metodika tjelesne i zdravstvene kulture, Školska knjiga, Zagreb.
2. Findak, V.; Metikoš, D.; Mraković, M.; Neljak, B.; Prot, F. (1999.). Primijenjena kineziologija u školstvu – motorička znanja. Zagreb: Fakultet za fizičku kulturu Sveučilišta u Zagrebu.
3. Findak, V.; Mraković, M. (1998.). Strategija razvoja tjelesne i zdravstvene kulture, sporta, sportske rekreacije i kineziterapije u Hrvatskoj u 21. stoljeću. Zbornik radova 7. ljetne škole Pedagoga fizičke kulture Republike Hrvatske. Rovinj.
4. Knjaz, D.; Rupčić, T.; Tvorek, A.; Borčić, Lj.; Borčić, M. (2008.). Prilog analizi odnosa učenika prema nastavi i programu Tjelesne i zdravstvene kulture. 17. ljetna škola kineziologa RH (Zbornik radova). Hrvatski Kineziološki Savez. str. 316 – 319.
5. Matković, Bo. (2009.). Prilog boljem definiranju odnosa antropoloških saznanja i sportskih igara. I. Međunarodni kongres – Antropološki aspekti sporta, fizičkog vaspitanja i rekreacije (zbornik radova), Banja Luka, str. 25 – 27.
6. Matković, Bo. i sur. (2010.). Antropološka analiza košarkaške igre. Kineziološki fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Hrvatski košarkaški savez, Zagreb.